COMPOUND FAMILY NAMES IN THE TOPONIMY FROM OLTENIA AND MUNTENIA

Iustina Burci

Scientific Researcher II, PhD, "C.S. Nicolăescu-Plopşor" Scientific Research Institute, Romanian Academy, Craiova

Abstract: In onomastics, there are certain universalities, similar features – from the structural and functional point of view – met in several languages. Such a "common place" is presented by the compound antroponyms, whose process of formation is an intensive one, in the idioms (Russian, German, Greek etc.) that use as means for the enriching of the lexis, the compounding, and weakly represented in the languages that lack the morphology (Chinese etc.). The above mentioned method is not characteristic for Romania either, using derivation instead, but, nevertheless, it developed a proper system of compounding, similar to the general pattern, yet conditioned by the national specificity.

By consulting two toponimyc dictionaries – those from Oltenia and Muntenia – we intended, for the present paper, to analyse the compound antroponyms that are nowadays part of the inventory that encompasses the names of places. Even if they represent a less numerous category in the inventory of the Romanian toponimy, these names are not less important than others; they have to be regarded as onomastic micro-patterns, but also as an expression of the subjective relation between the members of a small community.

The aspects considered in our research have been:

a) *the frequency of the compound antroponyms inside the pattern;*

b) *the method of writing (different according to the way in which the people who bear the names or the local authorities registered them in documents);*

c) *structure (mainly based on relation of subordination);*

d) *the etymology (the establishing of the status of antroponym or toponym inside the toponymic construction).*

Keywords: toponimy, compound antroponyms, transfer, expressivity, structure.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

Toponimia românească cuprinde – cu toate că suntem „obişnuiţi să vedem în numele date localităţilor, apelor, munţilor sau altor forme de relief, o semnificaţie obiectivă sprijinită pe o realitate materială sau susţinută de fapte istorico-sociale concrete, controlabile, deci o semnificaţie detaşată de impresia noastră subiectivă”[1] –, un număr considerabil de denumiri care poartă amprenta implicării subiective a spiritului uman, mereu predispus, prin natura sa intrinsecă, spre asociativ şi imaginativ, în stabilirea unor nume, cu deosebire a acelora situate în perimetrul de confort al denominatorilor: satul.

Ceea ce „inspiră” în alegerea denumirilor este, în primul rând, aspectul exterior al topo-obiectului, condiţionat însă de modul particular, la fel de important, în care oamenii se raportează la acesta; la nivel lexical, din acest melanj rezultă cel mai adesea numele metaforice, unele mustind de imaginaţie, pe de o parte, dar şi de pragmatism, pe de alta, îndeplinindu-şi funcţia pentru care au fost, de fapt, create: aceea de jaloane menite să orienteze topografic viaţa comunităţii.

Apetenţa pentru comparaţie a creatorilor de nume a făcut ca toponimia locală să devină o proiecţie a microuniversului casnic (în centrul căruia se află, bineînţeles, omul); ea a fost înţesată cu denumiri care reconstituie (nominal) *in extenso* atât portretul fizic şi psihologic uman, cât şi obiectele[2] sau fiinţele de care omul se foloseşte sau în preajma cărora trăiește.

Astfel, prin analogie, toponimele au primit nume, precum: *Ciungu* (deal în satul Sărbătoarea-Dj; provenit de la entopicul *ciung* „creastă de deal fără vârfuri şi piscuri”), *Disagi* (coastă de deal în comuna Malu Mare-Dj; locul este format din două coaste abrupte, atârnate ca nişte *disagi*), *Genunchiu Calului* (loc în satul Cheia-Vl; provine de la entopicul *genunchi* „pietre mici, rotunde” plus determinantul antroponimic *Calu*), *Harţagu* (pârâu în comuna Gura Teghii-Bz; etimologia lui ne trimite la apelativul *harţag* „pornire spre ceartă, gâlceavă”), *Plângerea* (pârâu în comuna Bumbeşti-Piţic-Gj; provine din *plângere*, în accepţie figurată), *Polonicu* (vale în satul Severineşti-Mh; forma aminteşte de cea a cunoscutei ustensile de bucătărie), *Pufoaica* (teren arabil în satul Pârâienii-Vl; provine din adjectivul *pufos*, cu sensul de „afânat”), *Rinichii lui Teacă* (piscuri localizate în judeţul Argeş; denumirea este alcătuită din entopicul *rinichi* determinat antroponimic), *Sacii cu Lână* (stânci în comuna Costeşti-Vl; forma lor aminteşte de aceea a unor saci cu

[1] *Vasile Ioniță, Nume de locuri din Banat, Timişoara, Editura Facla, 1982, p. 68.*
[2] *Dar şi situaţiile factuale determinate de condiţii independente de voinţa umană.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

lână), *Scara Mâţei* (poteci în satele Gornoviţa şi Tismana-Gj; ni se sugerează un urcuş periculos sau sinuos), *Scărişoara* (teren abrupt cu trepte, aflat în satul Aniniş-Gj şi numele unui munte – cu înfăţişare similară – în comuna Lereşti-Ag) etc.

Sunt doar câteva exemple, un număr infim dacă avem în vedere inventarul luxuriant al denumirilor cu încărcătură expresivă întâlnite în toponimie. Însă, pline de expresivitate nu sunt doar acestea, ci şi numele de locuri care includ antroponime[3], cândva porecle caracterizatoare; chiar dacă nu au fost create cu mijloacele toponimiei, ci prin *conversie interonimică*[4] şi se presupune că sunt deja golite de sens[5] în noua lor funcţie (cea toponimică), totuşi, (ne)concordanţa dintre o persoană (din punct de vedere fizic, psihic, comportamental etc.) şi imaginea pe care cei din jur au avut-o despre ea se simte (la nivel emoţional) şi se vede (la nivel denominativ) chiar şi în acest stadiu. Astfel, putem întrezări, sub „carapacea" demult pietrificată a unor toponime[6] – *Balta lu Buzuloiu* (Gj), *Coasta lu Blegu* (Vl), *Coasta lu Guşatu* (Gj), *Dealu Surcilă* (Vl), *Drumu Cocoşăncii* (Db), *Drumu lu Pişău* (Ph), *Găvanu lu Mâniosu* (Tr), *Via lui Luţă Filip Râiosu* (Gj), *Mahalaua ale Cloanţă* (Dj), *Măgura lu Risipitu* (Ot), *Mlaştina lu Înghesuitu* (Gr), *Moara Cutcudache* (Mh), *Pantoafa* (Gj), *Pădurea Farfuroaia* (Ot), *Pădurea lu Treanţă* (Mh), *Piscu lu Pacoste* (Gj), *Podu lu Plesnitu* (Dj), *Podu lu Tiugă* (Vl), *Poiana lu Burduf* (Gj), *Puţu lu Fiorosu* (Cl), *Puţu lu Mierosu* (Br), *Puţu lu Moş Nădrag* (Gr), *Râpa Nespălatului* (Gj), *Stâna lu Jumărică* (Bz), *Uliţa lu Sâsâială* (Ot), *Uliţalu Nespălatu* (Dj), *Uliţa lu Tămbălău* (Gj), *Ulmu lu Ţanţagoi* (Dj), *Valea lu Şchiopârlan* (Gj), *Valea lui Ţuică* (Dj) etc. –, satira şi ironia denominatorilor populari faţă de posesorii poreclelor.

Porecla a avut (şi are[7]) capacitatea de a îngloba în ansamblul diversităţii sale semantice, în parametri optimi (întruniţi de tripticul: existenţa unei particularităţi negative/pozitive sau a unui obiect/eveniment comparat, situaţie favorizantă, prezenţa observatorului-denominator), cuvinte monomembre aparţinând celor mai diferite domenii

[3] *În lucrarea 101 nume de locuri (Bucureşti, Editura Humanitas, 2015), Ion Toma arăta că „numele de persoane sunt implicate în formarea numelor de locuri într-o măsură importantă, mai mult decât sunt numele de locuri implicate în formarea antroponimelor" (p. 30).*
[4] *Ibidem, p. 64.*
[5] *Lucru care se întâmplă încă din faza trecerii lor la ipostaza de antroponime, care nu se mai referă la un individ anume.*
[6] *Selectate din Dicţionarul toponimic al României. Oltenia (DTRO) (coordonator prof. univ. dr. Gh. Bolocan), vol. I (A-B), Craiova, Editura Universitaria, 1993 şi urm.; Dicţionarul toponimic al României. Muntenia (DTRM) (coordonator prof. univ. dr. Nicolae Saramandu),1 (A-B), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005 şi urm. Vom menţine în articolul nostru, pentru conformitate, abrevierile cu care au operat dicţionarele indicate.*
[7] *Cu menţiunea că în momentul de faţă porecla rămâne la stadiul de poreclă.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

lexicale, dar şi structuri compozite, un fel de descrieri (fizice ori psihice) concentrate ale „proprietarilor" lor.

Asupra acestora[8] din urmă, mai exact a modului în care ele se reflectă astăzi în toponimie, ne vom opri în paginile următoare. Redusă ca volum[9], informaţia ne dezvăluie, prin compensaţie, disponibilităţi expresive sporite ale numelor compuse, care păstrează, în plus, şi transparenţa relaţiilor[10] interne. Materialul de lucru ne-a fost oferit de cele două dicţionare toponimice deja citate: cel al Olteniei şi cel al Munteniei.

O primă remarcă pe care o putem face este aceea că „viaţa" marii majorităţi a numelor pe care le avem în vedere se derulează, de obicei, între graniţele înguste ale satului. Din acest motiv, cele mai multe dintre ele apar însoţite de entopice (*baltă, cot, drum, fântână, măgură, pârâu, vale* etc.), care desemnează tipul obiectului denumit la data la care toponimul a luat naştere, de prepoziţii (*la, pe, pi la*) care fixează locul (*La Barbăroşie*) sau traseul (*Pi la Ţară Lungă*), ori de ambele (*Fântâna de la Pui de Maică*). Raportul stabilit între membrii compusului este, cu unele excepţii, cel de posesie, realizat proclitic (*Cotu lu Barbă Lată*, *Drumu lu Cap de Fier*) sau enclitic (*Lotu Catăcalului, Pivniţa Botgroşilor, Râpa Bouroşului*). Într-un singur caz, în materialul analizat, articolul posesiv i-a fost alipit numelui de botez[11], nu celui de familie: *Puţu Radului Cal Negru*.

Iată însă şi care este lista numelor de locuri (simple sau analitice) din a căror componenţă fac parte antroponime compuse (acestora le vom ataşa inclusiv localizarea, pentru o mai bună „vizualizare" a lor în teritoriu). De asemenea, trebuie să menţionăm faptul că pentru a avea imaginea lor cât mai clară, am aranjat toponimele în ordine

[8] *În lucrarea, Antroponimie în diacronie. Privire specială asupra Iaşului, Craiova, Editura MJM, 2001 am analizat numele de familie compuse din zona Iaşului (aşa cum au fost ele înregistrate în Catagrafia Moldovei de la 1772-1773 şi 1774), iar în articolul Antroponime compuse, în: „Studii şi cercetări de onomastică" (SCO), nr. 5, Craiova, Editura Universitaria, 2000, pp. 187-195, am lărgit discuţia asupra patronimelor compuse, vechi şi actuale, precum şi asupra numelor de botez plurimembre.*

[9] *Limbii române nu îi este proprie compunerea ca mijloc de formare a cuvintelor noi, iar acest lucru se reflectă, fără doar şi poate, şi în inventarul antroponimic românesc, îmbogăţit în special prin derivare.*

[10] *N. V. Podolskaja arăta că antroponimele compuse nu pierd, în timp, motivaţia îmbinării bazelor (lucru care nu se întâmplă în cazul toponimelor); indiferent de vechimea celor dintâi, „mobilul" care a dus la apariţia lor este explicit (Problemî onomasticeskogo slovoobrazovanija (k postanovke voprosî), în: „Voprosî jazîkoznanija", nr. 3, Moskova, 1990, p. 47).*

[11] În formulă completă, [prenume + patronim], am întâlnit doar câteva exemple: *Fântâna lu Stăvărache Ară-Rău, Moşia Mişu Botgros, Partea Manei Bou-Roşu, În Valea lui Radu Bunăcale, Fântâna lu Costandin Chele-Lungă, Odaia lu Hagi Mehmet Faţă Lungă, Fântâna lu Brat Paterău, Puţu lu Ion Roadeoală.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

alfabetică inversă, adică în funcție de elementul secund[12] – antroponimul, după cum urmează:

Ară-Rău (*Fântâna lu Stăvărache*)[s. Comoara c. Drăgăneşti-Vlaşca-Tr];

Ardeo (*Vâlceaualu*) [s.c. Pleşoiu-Ot];

Bagioală (*Părulu*) [s. Chinteşti c. Bobiceşti-Ot];

Bangata (*Puţu lu*) [s. Pelinu c. Dor Mărunt-Il];

Barba de Aramă [s. Trivalea-Moşteni-Tr];

Barba Lată [s. Sărăţeni c. Balaciu-Il];

Barbă Albă [s.c. Desa, s.c. Poiana Mare-Dj]; ~ (*Balta*) [s.c. Poiana Mare-Dj]; ~ (*Grindu*) [s.c. Desa-Dj]; ~ (*Pădurea din*) [c. Poiana Mare-Dj]; ~(*Pădurea*) [s.c. Poiana Mare-Dj];

Barbă Lată [s.c. Gogoşu-Mh; or. Horezu-Vl]; ~ *Barbă Lată* (*Cotu lu*) [s.c. Valea Stanciului-Dj]; ~ (*La Crucea lu*) [s.c. Gălbinaşi-Bz];

Barbălată (*Conacu lu*) [s. Burila Mică c. Gogoşu-Mh]; ~ (*Podişu lui Ion*) [s.c. Aluniş-Ph];

Barbă-Lată (*Valealu*) [or. Horezu-Vl];

Barb-Lată (*Vâlceaua lu*) [s. Almăjel or. Filiaşi-Dj];

Barbă Neagră (*Cracu lu*) [s.c. Brezniţa-Ocol-Mh]; ~ (*La*) [s.c. Galbenu-Br]; ~(*Movila lui*) [s.c. Robeasca-Bz];

Barbă Roşie (*La*) [s. Poienari c. Poienarii de Argeş-Ag];

Barbărasă (*Măgura lu*) [s. Ghidici c. Piscu Mare-Ot];

Bărbăras [s.c. Hinova-Mh];

Bardă Mândră (*La*) [s. Bâlta or. Filiaşi-Dj];

Beasăoaie (*Vâlceaualu*) [s.c. Morunglav-Ot]; ~(*Vialu*) [s.c. Morunglav-Ot];

Belevacă (*La*) [s.c. Albeşti-Il];

Belivacă [mahala și biserică m. Craiova-Dj]; ~ [pădure s. Linia c. Budeşti-Vl]; ~ (*Fântâna lu*) [s.c. Vişina-Ot]; ~ (*Poiana lu*) [s. Beloţ c. Sopot-Dj]; ~(*Uliţalu*) [s. Schinteieşti c. Izvoru Bârzii-Mh];

Boimorţi (*La*) [s. Nehoiaş c. Nehoiu-Bz];

Botgros (*Cotu lu*) [s. Cârciu c. Văgiuleşti-Gj]; ~ (*Moşia Mişu*) [s. Cârciu c. Văgiuleşti-Gj];

[12] *Cu excepția celor câtorva cazuri în care toponimul este format doar din numele de familie. Vom avea situații când același nume ocupă poziții succesive în lista noastră. Faptul se datorează variantelor multiple sub care a fost înregistrat.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

Bou Roşu (*Râpa*) [c Filipeştii de Pădure-Ph];

Bou-Roşu (*Partea Manei*) [s.c. Jegălia-Il];

Bouroşului (*Râpa*) [loc m. Câmpina-Ph];

Buzerele (*Movila lui*) [s.c. Berteştii de Jos-Br];

Bunăcale (*În Valea lui Radu*) [s.c. Ghimpaţi-Gr];

Cacăfoc (*Dealu lui*) [s. Stigniţa c. Poroina Mare-Mh];

Cacă-Iapa [s.c. Cernăteşti-Bz];

Cacămeiu [s.c. Grădiştea-Cl];

Cacăoală (*Linia lu*) [s.c. Grădinari-Gr];

Căciulă Grasă (*La Lacu lui*) [s.c. Băbăiţa-Tr];

Cal Negru (*Puţu Radului*) [s.c. Poienarii Burchii-Ph];

Cal-Alb [s. Băieşti c. Cernăteşti, s. Cărpiniştea c. Beceni-Bz];

Capalb (*Linia lu*) [s.c. Liţa-Tr];

Cap Alb (*Iagodu lu*) [s. Peri c. Husnicioara-Mh];

Cap de Fier (*Drumu lu*) [s. Finta Mare c. Finta-Db]; ~ (*Grindu*) [s. Dunăreni c. Goicea-Dj];

Cap dă Urs [s.c. Chirnogi-Cl];

Caproş (*La*) [s.c. Floreşti-Ph];

Cap Roşu [c. Floreşti-Ph];

Catacalu [s.c. Smeeni-Bz];

Catacalului (*Lotu*) [s.c. Stoieneşti-Br];

Catăcalu [s.c. Smeieni, s. Maxenu c. Ţinteşti-Bz];

Cată-n Sus (*Plopii lui*) [s.c. Făcăieni-Il];

Căcărău (*Pârâu*) [s.c. Hulubeşti-Db];

Chele-Lungă (*Fântâna lu Costandin*) [s.c. Vădeni-Br];

Chică Lungă (*Priporu lu*) [s. Valea Mare c. Runci-Gj];

Cinci Bani (*Fântâna lu*) [s.c. Giubega-Dj];

Cioară Moartă (*Fântâna lu*) [s. Plosca c. Bistreţ-Dj];

Coace Boabe [s.c. Brăneşti-Gj]; ~ (*Pisculu*) [s. Capul Dealului şi Gilort c. Brăneşti-Gj];

Coarne Mari (*Fântâna*) [s.c. Cervenia-Tr]; ~(*Linia lu*) [s. Cervenia-Tr];

Cur Sus [sat c. Hotarele-Gr];

Cur de Câine [sat c. Râmnicelu-Bz];

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

Dinte Negru (*Lacu*) [s.c. Seaca-Tr];

Domnului de Rouă (*Şoseaua*) [s. Marcea c. Ioneşti-Vl];

Faţă Lungă (*Odaia lui Hagi Mehmet*) [m. Brăila-Br];

Frige Câine [s.c. Blejeşti-Tr; s.c Budeşti-Vl]; ~ (*La*) [m. Ploieşti-Ph];

Frunte Lată (*Conacu lu*) [s. Busu c. Greceşti-Dj]; ~ (*Puţu lu*) [s.c. Brădeanu-Bz]; ~ (*Sălciile lui*) [s.c. Brădeanu-Bz];

Frunză Verde (s. Poiana c. Ciulniţa-If); ~ (*Pârâu lu*) [s. Dealu Obejdeanului c. Morăreşti-Ag];

Fuge Bine (*Dosu lu*) [s. Cerneţi c. Şimian-Mh]; ~ (*Valea lui*) [vale-Gj].

Gură Gata (*Lacu lu*) [s.c. Siliştea-Tr];

Gheaţărece (*Fântâna lu*) [s. Călineşti c. Mischii-Dj];

Grui Lung (*Dealu lu*) [s. Cârstieni c. Călineşti, s. Turburea c. Corbeni-Ag];

Gurlup [s. Bengeşti c. Bengeşti-Ciocadia-Dj];

Încurcă-Lume (*Hanu lu*) [s. Mislea c. Corabia-Db];

Jugă Urşii (*Casa*) [m. Buzău-Bz];

Leagăoaie (*Puţu lu*) [s. Valea Roşie c. Mitreni-Cl];

Limbă Lată (*Locu lu*) [s. Runcu Mare c. Grădinari-Ot]; ~ (*Puţu lu*) [s. Inoteşti c. Colceag-Ph]; ~ (*Casa lui*) [or. Titu-Db];

Maimăduc (*Fântâna*) [s.c. Mircea Vodă-Br];

Mălai Mare (*Gârla lu*) [s. Orlea Nouă c. Orlea-Ot];

Mălai Rău [s.c. Perişor-Dj]; ~ (*Cişmeaua de la*) [s.c. Perişor-Dj]; ~ (*Poiana Lacului lu*) [s. Mărăcinele c. Perişor-Dj]; ~(*Valealu*) [s.c. Giubega-Dj];

Mămăliguţă Nefiartă (*Dealu lu*) [s. Sfârcea c. Braloştiţa-Dj];

Maţe Arse [s. Iazu c. Scânteia-Il];

Maţe Negre [s.c. Chirnogi-Cl];

Maţegoale (*La alde*) [s.c. Călmăţuiu de Sus-Tr];

Mei Roşu (*Puţu lui*) [s.c. Plătăreşti-Cl]; ~(*Vâlceaua*) [s. Horezu c. Dobreţu-Ot];

Meiroşu (*Plopu lui*) [s. Frunzaru c. Sprâncenata-Ot];

Ochi Albi (*Măgura lu*) [s. Obârşia Veche c. Obârşia-Ot]

Ochialbi (*Valea*) [*s. c.* Vădăstriţa-Ot];

Pâine Caldă (*Pădurea lu*) [s. Hotărani c. Roşiile-Vl];

Papă Tot (*Gâldău lu*) [s. Sărata c. Călăraşi-Dj];

Pârliapă (*Lacu lu*) [s. Cucuieţi c. Scrioaştea-Tr];

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

Pate Rău [s.c. Dumitreşti-Vr];

Paterău (*Fântâna lui Brat*) [s. Pleşa c. Bumbeşti-Jiu-Gj];

Pate-Rău [s. Sâmbotin c. Schela-Gj]; ~ (*Bradu*) [s.c. Bumbeşti-Jiu-Gj];

Patru-Fraţi [s.c. Dăbuleni-Dj];

Pâle-Pâle (*Fântâna lu*) [s.c. Unirea-Dj];

Perde-Vară (*Vâlceaualu*) [s.c. Corlăţel-Mh]; ~(*Vialu*) [s.c. Corlăţel-Mh];

Peşte Rău (*Lacu lu*) [s. Ştefeni c. Mereni-Tr];

Picior-de-Porc (*Casa lu*) [s. Albeşti c. Smeieni-Bz];

Picior-Gros (*Grindu lu*) [s. Orlea Nouă c. Orlea-Ot];

Piele-Lungă (*Pădurea*) [s.c. Ceptura-Ph];

Pierde Vară (*Locu a lu*) [s.c. Corlăţel-Mh]; ~ (*Puţu lu*) [s. Gruiu c. Budeşti-Cl];

Pierde-Vară (*Coada lu*) [s. Criva c. Vârvoru de Jos-Dj]; ~ (*Nucii lu*) [s.c. Corlăţel-Mh];

Piripui (*Dealu lu*) [s. Poiana c. Ciuperceni-Tr];

Piscu Lung (*Poiana lu*) [s. Peşteana-Vulcan c. Ciuperceni-Gj];

Plânge Banu [s.c. Stăncuţa-Br];

Puică Chioară (*Aria lu*) [s.c. Ulmu-Br];

Pui de Lup (*Fântâna lu*) [s.c. Maglavit-Dj];

Pui de Maică (*Fântâna de la*) [s.c. Vela-Sj];

Pui-Fript (*Moara lu*) [s.c. Glodeanu Sărat-Bz];

Pungerău [s. Ţibăneşti c. Tufeşti-Br];

Pupă Lapte (*Drumu lui*) [s.c. Călmăţuiu-Tr]; ~ (*Drumu Vechi al lui*) [s.c. Călmăţuiu-Tr]; ~(*Uliţalu*) [s. Ungureni c. Gherceşti-Dj];

Pupălapte (*Izvoru lu*) [s. Vrata c. Gârla Mare-Mh];

Pupă-Lapte (*Vâlceaualu*) [s. Leoteşti c. Morunglav-Ot]; ~(*Vialu*) [s. Leoteşti c. Morunglav-Ot];

Pute Rău (*La*) [s.c. Chiojdeanca-Ph];

Roade Deal (*Fântâna lu*) [s.c. Vela-Dj];

Roadeoală (*Puţu lu Ion*) [s. Sărăteni c. Balaciu-Il];

Rupedial (*Pe Dealu lu*) [s. Urluiu c. Bogdana-Tr];

Sete Bună (*La*) [m. Ploieşti-Ph];

Şapte Boi (*Pădurea lu*) [s. Palanga c. Popeşti-Ag]; ~ (*Fântâna lu*) [s.c. Cetate-Dj];

Stăncale (*Râpa lu*) [s. Doftana c. Telega-Ph];

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

Strică Lemne [s. Odobeasca c. Poiana Cristei-Vr];

Ţară Lungă (*Pi la*) [s. Găgeni c. Lădeşti-Vl]; ~ (*Fântâna lu*) [s.c. Vlădila-Ot];

Trei Sferturi (*Fântâna lu*) [s.c. Giurgiţa-Dj];

Urmă Lup (*La Poiana lu*) [s. Croitori c. Ulieşti-Db];

Varză Acră (*La Mitea*) [s. Copăcelu c. Râureni-Vl];

Vreme Rea (*Fântâna lu*) [s.c. Bustuchin-Gj];

Zamă Neagră (*Podulu*) [s. Cetăţuia c. Vela-Dj];

Zeamă Neagră (*Dealu lu*) [s.c. Giurgiţa-Dj];

1 Mai (*Fântâna lu*) [s.c. Vădastra-Ot].

Pe marginea materialului anterior putem face câteva observații care se referă la:

a) ***Frecvență***. Cel mai utilizat antroponim compus s-a dovedit a fi *Barbă Lată*, întâlnit în componența a opt[13] toponime distribuite în cinci județe: Buzău, Dolj, Mehedinți, Prahova, Vâlcea. Acesta este urmat, în ordine descrescătoare, de *Belivacă, Pierde Vară,Pupă Lapte* (șase), *Barbă Albă* (cinci), *Mălai Rău, Pateu Rău* (patru), *Barbă Neagră, Bou Roşu, Catăcalu, Frunte Lată, Limbă Lată, Mei Roşu* (trei), *Barbărasă, Beasăoaie, Botgros, Cap Alb, Cap de Fier, Cap Roşu, Coace Boabe, Coarne Mari, Frige Câine, Frunză Verde, Fuge Bine, Ochi Albi, Şapte Boi, Ţară Lungă, Zeamă Neagră* (două). Restul numelor se bucură de individualitate totală, o dată pentru că fac parte dintr-un model el însuși periferic în onomastica românească, iar a doua oară pentru că sunt marginale în cadrul acestui model, prezența lor fiind redusă la granițele unui singur sat[14].

b) ***Grafie***. Antroponimele prezentate ne determină să facem observația că nu întotdeauna compusul ia naștere prin aglutinare (*Bangata, Barbărasă, Belivacă, Meiroşu* etc.), ci și prin juxtapunerea termenilor (*Barbă-Lată, Barbă Roşie, Căciulă Grasă, Cal-Alb* etc.), fiind vorba, ca și în cazul limbii comune, de grade diferite de sudură morfosintactică a cuvintelor. De exemplu, pentru a întări faptul că avem de-a face cu o sintagmă, uneori, între părțile constitutive apare cratima: *Barbă-Lată, Cal-Alb, Pate-Rău, Pierde-Vară* etc. Există însă situații în care unul și același antroponim a fost inscripționat în mai multe

[13] *Cifra include antroponimul standard şi variantele sale grafice; la fel se întâmplă şi în cazul celorlalte nume.*

[14] *Chiar dacă în interiorul acestei aşezări numele a migrat de la un obiect la altul: Cacămeiu, de pildă, apare numai în comuna Grădiştea din judeţul Călăraşi, dar ca denumire de sat, moşie şi baltă.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

feluri: *Barba Lată,Barbă Lată, Barbălată, Barbă-Lată, Barb-Lată*[15]. Considerăm că este vorba despre o problemă de grafie care are la bază fie modul particular în care „deținătorii" și-au ortografiat propriul numele, fie felul în care acesta a fost transcris în acte de către reprezentanții puterii administrative din perioada în care el a fost consemnat documentar (căci, trebuie să ținem cont de faptul că unele dintre aceste nume au un „stagiu" considerabil în îndeplinirea funcției de toponim și, cu atât mai mult, în cea de antroponim). Norma ortografică – mijlocită de relațiile permanente ale individului cu autoritatea locală a impus deseori pronunțări și scrieri variate pentru același nume. Ca pe o problemă de opțiune de scriere putem trata și alternanța[16] vocalică prezentă în numele *Belevacă* și *Belivacă*.

c) ***Structură***. Modelul onomastic analitic urmează îndeaproape regulile de compunere ale construcțiilor din limba comună. În materialul pe care l-am avut la dispoziție, singurul raport înregistrat a fost cel de subordonare[17], realizat schematic astfel:

– [substantiv + adjectiv]: *Barbă Albă, Barbă Lată, Barbă Neagră, Barbă Roşie, Barbărasă, Barbă Mândră, Boinegri, Boimorţi, Botgros, Bou Roşu, Buzerele, Bunăcale, Căciulă Grasă, Cal Negru, Capalb, Cal-Alb, Caproş, Căcărău, Chele Lungă, Chică Lungă, Cioară Moartă, Coarne Mari, Dinte Negru, Faţă Lungă, Frunte Lată, Frunză Verde, Gheaţărece, Grui Lung, Limbă Lată, Mălai Mare, Mălai Rău, Mămăliguţă Nefiartă, Maţe Arse, Maţe Negre, Maţegoale, Mei Roşu, Ochi Albi, Pâine Caldă, Picior-Gros, Piele-Lungă, Piscu Lung, Puică Chioară, Pui-Fript, Sete Bună, Ţară Lungă, Varză Acră, Vreme Rea, Zeamă Neagră*;

– [substantiv + prepoziţie + substantiv]: *Barba de Aramă,Cap de Fier, Cap dă Urs, Cur de Câine, Domnului de Rouă, Picior-de-Porc, Pui de Lup, Pui de Maică*;

– [substantiv + adverb]: *Bangata, Gură Gata*;

[15] *Se remarcă, în ultimul exemplu, și apocopa sunetului a. Fenomenul este întâlnit și în cazul lui Bărbăras (apocopa lui ă) și Caproș (apocopa lui u), în timp ce, antroponimul Pungerău a pierdut (prin afereză) primele două sunete.*

[16] *În timp ce, în Zamă vs. Zeamă, ori Rupedial este vorba despre limbaj popular.*

[17] *Coordonarea apare în nume ai căror termeni fac parte din aceeași clasă: [substantiv + substantiv]: Dorlelița, Felibrânză, Buzgurilă, Dealval etc. sau [verb + verb]: Calcatinge (vezi nota 8). Formal, și în materialul de față există două antroponime – Gurlup și Urmă Lup – care se încadrează acestui tip de relație internă. Logica însă, ne spune că aici a vut loc elidarea prepoziției de.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

– [verb + substantiv]: *Bagioală, Beasăoaie, Belivacă, Cacăfoc, Cacă Iapa, Cacă Meiu, Cacăoală, Catăcalu, Coace Boabe, Frige Câine, Încurcă-Lume, Jugă Urşii, Leagăoaie, Pârliapă, Pierde Vară, Plânge Banu, Pupă Lapte, Roade Deal, Roadeoală, Rupedial, Strică Lemne*;

– [verb + pronume]: *Ardeo*;

– [verb + prepoziţie + substantiv]: *Stăncale*;

– [verb + adverb]: *Ară-Rău, Fuge Bine, Papă Tot, Pateu Rău, Pungerău, Pute Rău*;

– [verb + prepoziţie + adverb]: *Cată-n Sus*;

– [numeral + substantiv]: *Cinci Bani, Şapte Boi, Patru-Fraţi, Trei Sferturi, 1 Mai*;

– [interjecţie[18] + substantiv]: *Piripui*;

– [adverb + pronume + verb]: *Maimăduc*;

După cum se poate observa, prima dintre structuri este şi cea mai bogată. Dacă substantivele predominante sunt cele care se referă la părţi ale corpului uman (*barbă, buze, cap, chică, dinte, faţă, frunte, limbă, maţe ochi* etc.), adjectivele utilizate vizează în special dimensiunea, culoarea şi calitatea umană. O clasificare generală a calificativelor ar cuprinde următoarele poziţii: 1. *lată* şi *rău,* care apar fiecare în parte de câte 14 ori, 2. *alb/ă/i* – de zece ori, 3. *roşu/roşie* – de nouă ori, 4. *negru/neagră/negre* – de opt ori, 5. *lung/ă* – de şapte ori, 6. *gros* şi *mare/i* – de trei ori, 7. *ras/ă, mort/moartă, bună, verde* – de două ori, 8. *rece, nefiert/nefiartă, arse, gol, cald, chioară, acru* – o singură dată.

Lista iniţială a numelor de locuri poate fi îmbogăţită cu încă trei denumiri cu structură distinctă: compunere şi, ulterior, derivare. În primul caz, *Bărbărăsia* (pădure în satul Cârjei comuna Hinova-Mh), derivarea a avut loc, se pare, în „ograda" toponimiei: numele personal *Barbărasă* a fost derivat cu sufixul *-ie*, după modelul *Moş* + sufixul *-ie* = *moşie*, semnificând aparţinerea sau având sens colectiv[19]. Şi celelalte două, *Gâtstrâmboaica* (tarla în comuna Adunaţii-Copăceni-Gr) şi *Pierdvărica* (loc în satul Tănăseşti oraşul Horezu-Vl), au suferit procesul derivării, după părerea noastră, în aceeaşi sferă, toponimică, desemnând, ambele, un raport de posesie: tarlaua lui *Gâtstrâmb*, locul (proprietatea) lui *Pierde Vară.* Astfel de exemplele sunt extrem de puţine şi în antroponimie. Deşi, teoretic, poreclele şi supranumele compuse pot forma nume noi prin

[18] *Avem un singur exemplu format prin duplicarea unei interjecţii: Fântâna lu Pâle-Pâle (s.c. Unirea-Dj).*
[19] *Vezi DTRO, vol. 1.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

afixare[20], practic, acest lucru se întâmplă rar, acțiunea fiind mai des întâlnită la nivelul limbii comune (*burtăverzime, optzecist* etc.), acolo unde întâietatea le aparține sufixelor abstracte.

Li se alătură celor trei nume de locuri anterioare încă unul, numai că, de această dată nu mai este vorba despre derivare, ci vizată este categoria numărului. Poreclele compuse sunt, după cum s-a putut observa deja, mărci individuale; într-o singură situație – *Pivnița Botgroșilor*[21] (s.c. Văgiuleşti-Gj) – denumirea s-a extins pentru a-i cuprinde sub „umbrela" sa pe toți membrii familiei, cei care au în posesie construcția respectivă, și acest lucru se reflectă în numărul plural al antroponimului.

d) ***Etimologie***. Majoritatea covârșitoare a toponimelor prezentate, fie că sunt simple, fie că sunt analitice au în componența lor antroponime compuse. Cu două excepții – *La Pute Rău* și *Valea Ochialbi* – în care compusul (*Pute Rău* și *Ochialbi*) îndeplinea deja funcția de toponim[22] în momentul în care a luat naștere noul nume de loc. Astfel, cele două sunt formate din: prepoziția *la* + toponimul *Pute Rău* și entopicul *vale* + toponimul *Ochialbi*.

Concluzii. Dat fiind faptul că antroponimele compuse reprezintă o categorie foarte restrânsă în economia onomasticii românești, prezența lor în rândul numelor de locuri se datorează, cel mai adesea, unui concurs de împrejurări extrem de favorabile: designatul s-a aflat[23], la un moment dat, în „vizorul" comunității, îndeplinind funcția de reper toponimic identificator. Astfel de nume pot „colora" în registru comic inventarul toponimic actual, fiind însă cât se poate de „serioase" dacă le privim și analizăm ca micromodel onomastic, pe de o parte, rezultat al reflexiei naturii umane obiective (cu defecte și calități) în oglinda subiectivă a conștiinței populare, pe de altă parte.

Bibliografie

[20] *Bărbălătescu, Cherdivăreanu, Măluspărțeanu, Mânfricel, Mânoricel, Țărlungeanu sunt exemplele pe care le cunoaștem până în prezent (vezi Iustina Burci, Antroponime compuse, în „Studii și cercetări de onomastică" – SCO, nr. 5, Craiova, Editura Universitaria, 2000, p. 192; Maria Mangra, Sufixul diminutival -el și rolul lui în formarea antroponimelor, în SCO, nr. 4, Craiova, Editura Universitaria, 1999, p. 334).*

[21] *În limba comună, botgros reprezintă denumirea unei păsări mici, sedentare, „cu penele roșietice pe piept și brune pe restul corpului, cu ciocul conic, gros și tare" (https://dexonline.ro/definitie/genera – accesat la 12.04.2016), aceste ultime trăsături generându-i și numele; în construcția toponimică Pivnița Botgroșilor, elementul secund deține funcția de antroponim.*

[22] *Vezi și DTRM, vol. 4 și DTRO, vol. 5.*

[23] *Din motive care priveau, de obicei, posesia unor obiecte cu relevanță în viața satului (baltă, drum, fântâna, pădurea, vale etc.) și mai rar ca puncte de orientare (Pi la Țară Lungă) ori puncte terminus (La Barbăroșie).*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)

1. Burci, Iustina, *Antroponimie în diacronie. Privire specială asupra Iaşului*, Craiova, Editura MJM, 2001.

2. Burci, Iustina, *Antroponime compuse*, în „Studii şi cercetări de onomastică" (SCO), nr. 5, Craiova, Editura Universitaria, 2000, pp. 187-195.

3. *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO) (coordonator prof. univ. dr. Gh. Bolocan), vol. I (A-B), Craiova, Editura Universitaria, 1993 și urm.

4. *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM) (coordonator prof. univ. dr. Nicolae Saramandu), 1 (A-B), București, Editura Academiei Române, 2005 și urm.

5. Ioniță, Vasile, *Nume de locuri din Banat*, Timişoara, Editura Facla, 1982.

6. Mangra, Maria, *Sufixul diminutival -el și rolul lui în formarea antroponimelor*, în SCO, nr. 4, Craiova, Editura Universitaria, 1999.

7. Podolskaja, N. V., *Problemî onomasticeskogo slovoobrazovanija (k postanovke voprosî)*, în „Voprosî jazîkoznanija", nr. 3, Moskova, 1990.

8. Toma, Ion, *101 nume de locuri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2015.

SURSE ONLINE

https://dexonline.ro/definitie/genera

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4039 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:18 UTC)